

Criteria gebiedstype Wederopbouw - Stempelwijken

Inhoud

3 Basiscriteria	2
3.1 Basiscriteria	3
5 Gebiedsgerichte criteria	6
5.0 Inleiding gebiedsgerichte welstandscriteria	8
5.5 Wederopbouw - Stempelwijken	11

Leeswijzer

Dit pdf-document bevat een deel van de Welstandsnota – Gemeente Dordrecht, waarin de relevante toetsingscriteria staan, voor de door u aangegeven bouwlocatie. Daarnaast zijn de basiscriteria vermeld.

De welstandsnota van de gemeente Dordrecht is hier in zijn geheel te downloaden:

www.dordrecht.nl/welstandsnota

Basiscriteria 3

3.1 Basiscriteria

Elk nieuw gebouw of elke wijziging aan een gebouw in Dordrecht moet voldoen aan de basiscriteria. De Welstands- en Monumentencommissie gebruikt deze algemene criteria om te toetsen hoe het gebouw in zijn stedelijke of landelijke omgeving past en hoe het er op zichzelf uitziet. De commissie toetst of het bouwwerk wat de vorm, grootte en opbouw van de bouwmassa betreft past binnen de stedenbouwkundige structuur of het landschap, bij de omliggende gebouwen en in het openbaar gebied. De commissie toetst het bouwwerk zelf op compositie, uitdrukingskracht en het architectonisch ontwerp. Bij deze toets kijkt de commissie naar de esthetische kwaliteiten van het bouwwerk, in het bijzonder de goede maatverhoudingen, opbouw, detaillering en het materiaal- en kleurgebruik.

De gemeente heeft voor de verschillende gebiedstypes die voorkomen op het Eiland van Dordrecht de basiscriteria verder uitgewerkt naar gebiedscriteria. Als de gebiedscriteria voor een bepaalde locatie of bouwwerk niet te gebruiken zijn, toetst de Welstands- en Monumentencommissie aan de basiscriteria. Verspreid in de stad komen op beperkte schaal bouwwerken voor, zoals woonwagens, woonboten, civiele kunstwerken (tunnels en bruggen), GSM-masten, geluidschermen en kunst in de openbare ruimte. Dit soort objecten zijn niet specifiek voor een gebied. De Welstands- en Monumentencommissie toetst deze bouwwerken aan de basiscriteria.

Basiscriterium 1 / Relatie met de openbare ruimte

Elk nieuw bouwwerk levert een kwalitatieve bijdrage aan de stedelijke of landschappelijke ruimte. De eisen zijn hoger naarmate de betekenis van een bouwwerk of zijn omgeving toeneemt.

Gebouwen vormen de stad, gevels zijn niet alleen de begrenzingen van het interieur maar vormen ook de wanden van de openbare ruimte. Een bouwwerk dient dan ook een positieve bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de directe omgeving. Het bouwwerk heeft een relatie met de openbare ruimte, is niet naar binnen gekeerd of afgesloten van de openbare ruimte.

Bebouwing aan pleinen en langs belangrijke routes moet, vooral op de begane grond, een hoge ruimtelijke kwaliteit, beeldkwaliteit en levendigheid hebben. De toets van de beeldkwaliteit voor gevels aan de openbare of collectieve ruimte is zwaarder dan voor gevels, die grenzen aan het privédoel.

Entrees naar parkeergarages, laad- en losvoorzieningen, afval- en materiaalopslag, technische installaties en andere utilitaire ruimten grenzend aan openbaar gebied krijgen een hoogwaardige vormgeving en mogen geen negatieve uitstraling hebben.

De scheiding tussen openbaar en privégebied moet duidelijk zijn. Erfscheidingen die zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, krijgen een vormgeving die bij de omgeving past, zijn van hoogwaardig materiaal en zorgvuldig gedetailleerd.

Basiscriterium 2 / Ruimtelijke inpassing en verschijningsvorm

Elk nieuw bouwwerk heeft een eigen identiteit en is onderdeel van een groter geheel. Er moet daarom een evenwicht zijn tussen de identiteit van het gebouw en de samenhang met de bebouwing in zijn omgeving.

Het bouwwerk past voor wat betreft volume, maat, schaal en verschijningsvorm in zijn omgeving en levert een positieve bijdrage aan het bestaande stadsbeeld. Het bouwwerk past binnen de stedenbouwkundige structuur en heeft een architectuur die past bij zijn positie binnen deze structuur. Het gebouw is soms onderdeel van de continuïteit van de straatwand, soms is het vormgegeven als object. Daarmee houdt het gebouw afstand van omliggende bebouwing om bijvoorbeeld belangrijke doorzichten en zichtlijnen op waardevolle structuren en gebouwen te respecteren. Bouwwerken op markante plekken binnen de stedenbouwkundige structuur moeten zelf ook markant zijn. Het ontwerp voor het gebouw is aantoonbaar gebaseerd op een analyse van de stedenbouwkundige en architectonische omgevingskenmerken.

Basiscriterium 3 / Cultuurhistorische context

Elk nieuw bouwwerk in een context met cultuurhistorische waarde voldoet aan een hoog beeldkwaliteitsniveau, dat recht doet aan de ontstaansgeschiedenis van de plek. Hoe waardevoller een historische plek, complex, pand of element is, des te meer behoud en conservering van belang zijn.

De authenticiteit en hoofdstructuur van het bestaande gebouw wordt bij renovaties gerespecteerd. Dit houdt onder meer in dat de samenhang in het gevelbeeld bewaard blijft en zo nodig wordt hersteld. Belangrijk is dat het nieuwe en het authentieke enigszins van elkaar te onderscheiden is. Dit vergroot de afleesbaarheid van de geschiedenis van het gebouw en zijn omgeving en zorgt voor een interessante variatie. Bij verbouw, groot onderhoud van of gedeeltelijke nieuwbouw bij historische gebouwen zijn de historische spelregels voor het ontwerp geen dogma. Letterlijk navolgen van historische stijlen is niet de bedoeling. Wel kan het historische ontwerp inspiratie geven voor het nieuwe ontwerp.

Behalve behoud en conservering van cultureel erfgoed is er ook plaats voor eigentijdse ontwikkelingen. De ontwerper zoekt hierbij het evenwicht tussen eigentijdse architectuur en identiteit en de samenhang met de historische, stedenbouwkundige en architectonische typologie van het gebied.

Basiscriterium 4 / Compositie

Elk nieuw bouwwerk heeft in zijn opbouw een evenwichtige verhouding tussen ordening en samenhang enerzijds en complexiteit en verscheidenheid anderzijds.

De compositie van een gebouw en een gevel wordt bepaald door een evenwichtige en goede verhouding tussen een duidelijke, begrijpelijke ordening en samenhang aan de ene kant en complexiteit, verrassing en verscheidenheid aan de andere kant. Een goed bouwwerk is evenwichtig vormgegeven met goede maatverhoudingen, plasticiteit, compositie van de onderdelen en de constructie. De architectuur is consistent in de gekozen bouwstijl. Ingrepen aan de bestaande gevel, waaronder nieuwe balkons en luifels of winkelpuien, passen binnen de structuur, maat en schaal van het hoofdgebouw.

Basiscriterium 5 / Materiaal, kleur en detaillering

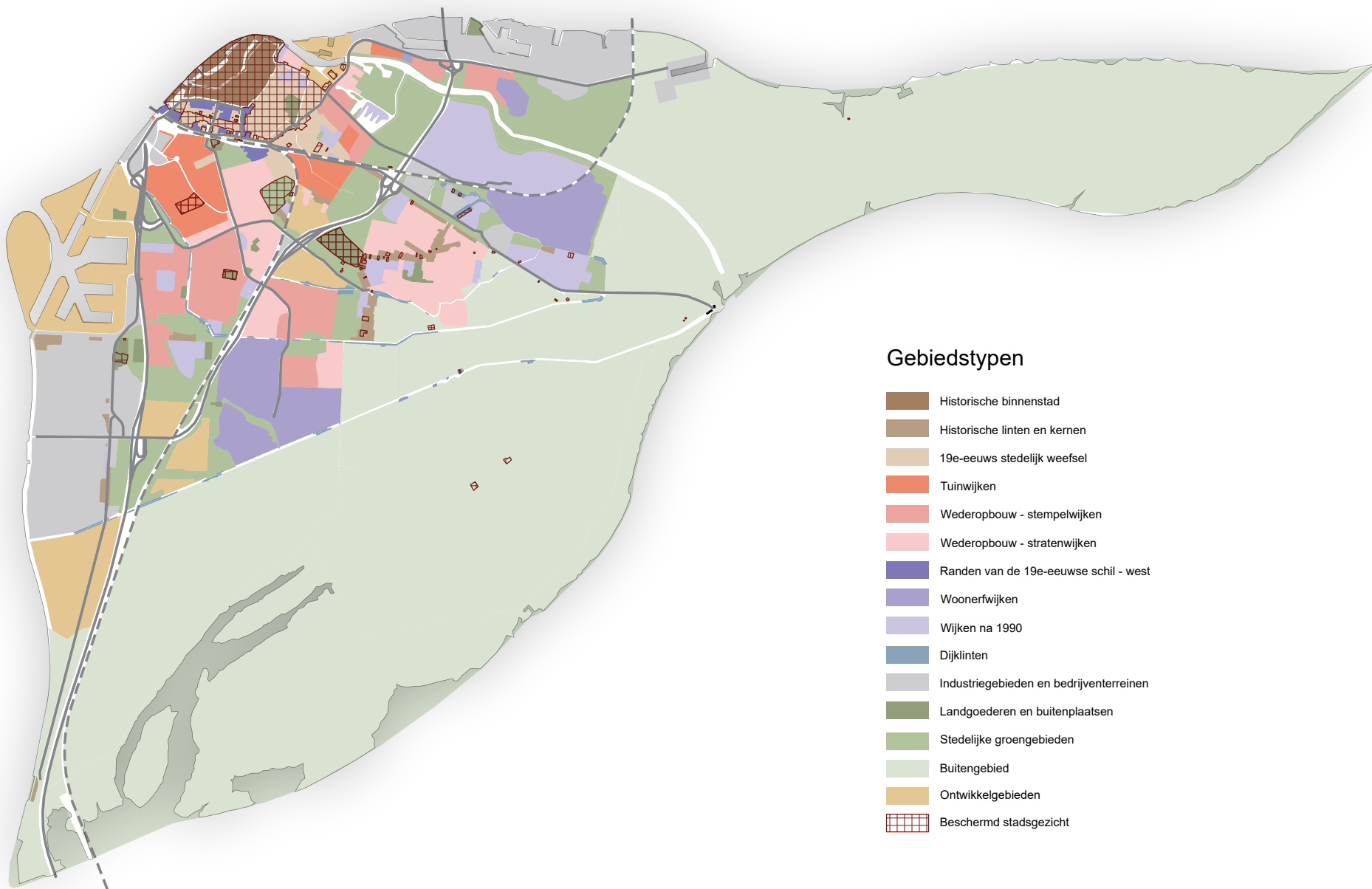
Materiaalkeuze, kleur en detaillering van een bouwwerk passen bij het karakter van het gebouw zelf en in de omgeving van het gebouw.

De materiaalkeuze, kleur en detaillering ondersteunen en versterken het beeld van een gebouw. De ontwerper stemt zijn keuzes af op de detaillering, de kleur en het materiaalgebruik van de omliggende gebouwen. Materiaal- en kleurgebruik van toevoegingen moeten gelijk zijn aan die van het hoofdgebouw of er een passend contrast mee vormen. Om een gebouw in de toekomst een zekere beeldkwaliteit te laten behouden kiest de ontwerper voor materialen en detaillering die duurzaam zijn. Verouderingsprocessen hebben op die manier geen of weinig invloed op het beeld of komen het beeld zelfs ten goede.

Gebiedsgerichte criteria

5

5.0 Inleiding

Het welstandsbeleid is gebiedsgericht. De gemeente heeft voor het Eiland van Dordrecht vijftien gebiedstypen beschreven. Een gebiedstype is herkenbaar door overeenkomsten in ontstaansgeschiedenis, functionele, stedenbouwkundige en architectonische kenmerken. Per gebiedstype zijn de basiscriteria uitgewerkt naar gebiedsgerichte welstandscriteria. De gebiedsgerichte criteria zijn gebaseerd op de stedenbouwkundige en architectonische karakteristiek van het betreffende gebied. De gebiedsgerichte criteria zijn een aanvulling op de basiscriteria waaraan het bouwwerk moet voldoen. Daarnaast geven de criteria aan welke gewaardeerde karakteristieken uit de omgeving in het ontwerp kunnen worden gebruikt.

Indeling in gebiedstypen

De gemeente heeft op basis van overeenkomsten in ontstaansgeschiedenis, functionele, stedenbouwkundige en/of architectonische kenmerken vijftien gebiedstypen onderscheiden. Ingekleurd op de kaart van het Eiland van Dordrecht levert dit het beeld op van een mozaïek van wijken, buurten en polders. Per gebiedstype is een beoordelingskader opgesteld, waarin de volgende onderdelen aan de orde komen:

- Een karakterisering van het gebiedstype, zowel stedenbouwkundig als architectonisch.
- Een opsomming van de diverse wijken, buurten en ensembles, die onder het gebiedstype vallen.
- Een gethematiseerde opsomming van de gebiedsgerichte welstandscriteria.
- Foto's ter ondersteuning van de tekst.

De indeling in gebiedstypen komt meestal niet volledig

overeen met de wijkindeling. Met name de grote wijken op het eiland van Dordrecht zijn vaak opgebouwd uit meerdere gebiedstypen. In de bijlage Wijkbeschrijvingen worden de verschillende wijken beschreven aan de hand van een drieluik:

- Achtergrond (de ontstaansgeschiedenis)
- Beschrijving (huidige situatie)
- Waardering, beleid en ontwikkeling.

Afwijken van de gebiedscriteria

Zowel het college als de Welstands- en Monumentencommissie hebben de mogelijkheid om, in uitzonderlijke gevallen, af te wijken van de gebiedsgerichte welstandscriteria. Deze afwijkingen zijn uitzonderingen en dienen schriftelijk te worden gemotiveerd. Het gaat bijvoorbeeld om een gebouw met een bijzondere publieke functie, dat niet voldoet aan de gebiedsgerichte criteria, maar een zodanige kwaliteit heeft, ook naar het oordeel van de Welstands- en Monumentencommissie, dat de gemeente toch wil dat het wordt gebouwd.

De Welstands- en Monumentencommissie toetst een gebouw, dat valt onder de uitzonderingsclausule, alleen op grond van de basiscriteria. Onder de uitzonderingsclausule vallen gebouwen met een bijzondere waarde, zoals een unieke verschijning, een bijzondere functie of bijzondere architectonische waarde. Het niveau van 'redelijke eisen van welstand' ligt in deze gevallen uiteraard hoog. De gemeente vindt het redelijk om hogere eisen te stellen aan de zeggingskracht en het architectonische kwaliteit van een gebouw, naarmate het zich sterker onderscheidt van de omgeving.

Historische binnenstad

De gemeente Dordrecht hecht veel waarde aan de historie, de ruimtelijke karakteristiek en de beeldkwaliteit van de historische binnenstad. Dit blijkt onder meer uit het Stadsberaad (2013), waarin met een vertegenwoordiging van de inwoners is gesproken over de wijze van bouwen in de binnenstad. Het Stadsberaad heeft geleid tot het opstellen van het Beeldkwaliteitplan Binnenstad, dat in maart 2014 is vastgesteld door de gemeenteraad. Het Beeldkwaliteitplan Binnenstad vormt het toetsingskader voor bouwwerken (grote veranderingen of nieuwbouw) in de binnenstad. De gemeente heeft alleen, bij de vaststelling van deze welstandsnota, de basiscriteria in het Beeldkwaliteitplan Binnenstad vervangen door die in deze nota. De basiscriteria in deze nota zijn beter uitgewerkt.

Ontwikkelgebieden.

Ontwikkelgebieden zijn gebieden die ruimtelijk ingrijpend veranderen en waar veel nieuwbouw komt. De gemeente toetst bouwplannen voor ontwikkelgebieden aan de basiscriteria en aan het beeldkwaliteitplan, als dat door de gemeente is vastgesteld.

Wanneer een ontwikkelgebied is voltooid, vervalt het beeldkwaliteitplan als toetsingskader. De gemeente maakt dan nieuwe gebiedsgerichte criteria of gebruikt de criteria van een bestaand gebiedstype.

Voor de ontwikkelgebieden Stadswerven, Leerpark, Gezondheidspark, Amstelwijck, Dordtse Kil IV en de Zeehaven zijn beeldkwaliteitplannen vastgesteld.

De beeldkwaliteitplannen kunnen worden gedownload via de website: www.dordrecht.nl/welstandsnota

Dynamiek

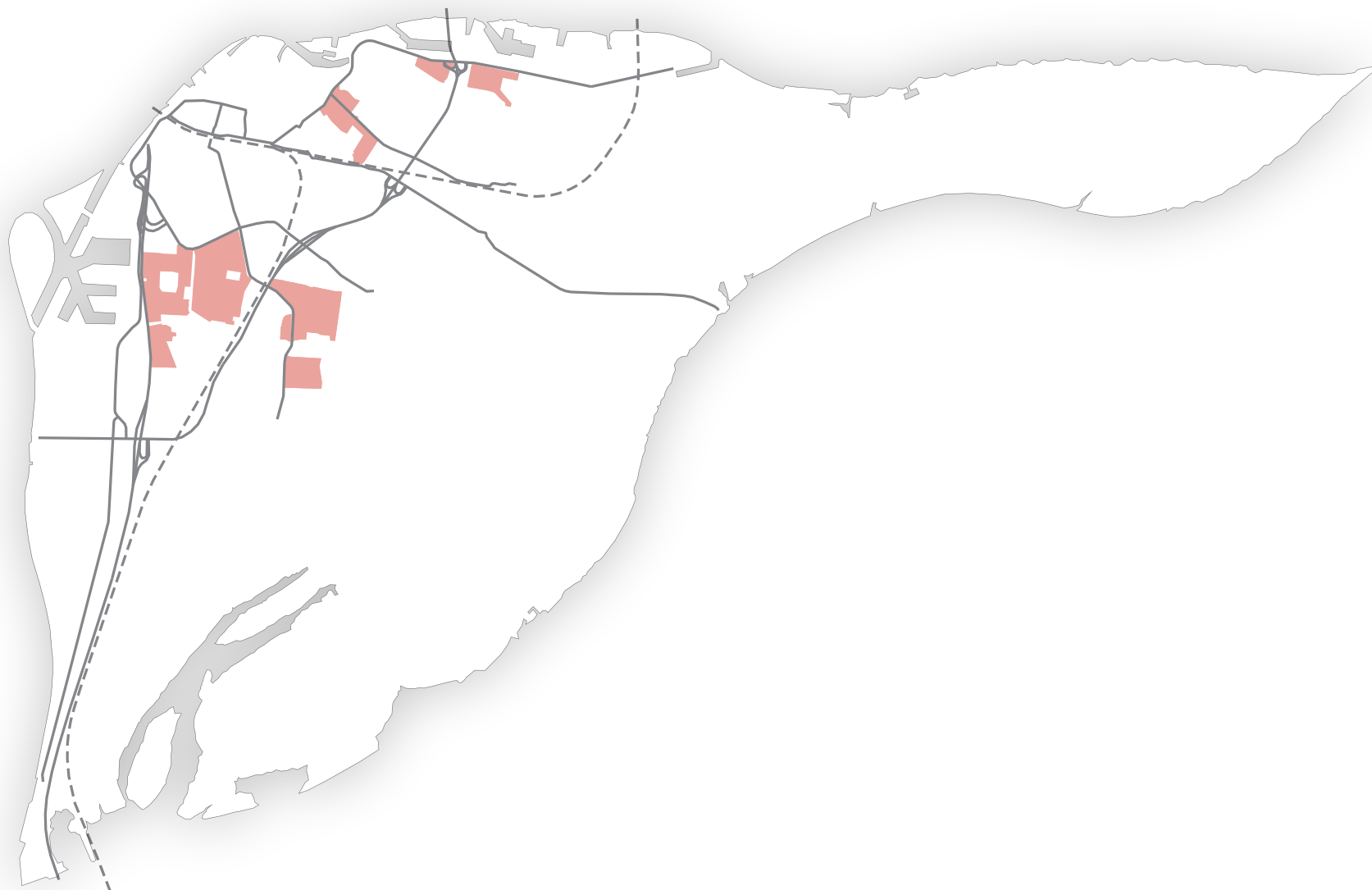
In de toekomst ontstaan er in de stad en op het eiland nieuwe bouwbehoeften. Soms zal de beeldkwaliteit daarvan afwijken van de omgeving.

Grote nieuwe bouwontwikkelingen leiden tot een nieuwe ruimtelijke context. De gemeente hecht er waarde aan dat de initiatiefnemer voor deze gebieden een beeldkwaliteitplan maakt. Beeldkwaliteitplannen hebben als doel om een specifieke beeldkwaliteit te realiseren.

De gemeente Dordrecht bevordert woningbouw door middel van (collectief) particulier opdrachtgeverschap. De gemeente stelt per locatie een kavelpaspoort op, dat het toetsingskader is voor het bouwplan.

Beeldkwaliteitplannen en kavelpaspoorten worden afgestemd met de Welstands- en Monumentencommissie. Na bestuurlijke vaststelling worden ze vervangen door eventueel de gebiedsgerichte criteria uit de welstandsnota. De basiscriteria blijven altijd van kracht.

Voor Wielwijk en de Nieuwe Dordtse Biesbosch is een beeldkwaliteitplan van toepassing voor de herstructurering van onderdelen van het gebied. Waar niet wordt vernieuwd gelden de basis-, sneltoets- en gebiedsgerichte criteria als toetsingskader.

Het gebiedstype
Wederopbouw -
Stempelwijken

5.5 Wederopbouw - Stempelwijken

5.5.1 Karakterisering

Na de Tweede Wereldoorlog was de woningnood groot. In het nieuwe modernistische ideaal was 'lucht, licht en ruimte' het credo als reactie op de benauwde en soms ongezonde traditionele woningbouw van voor de oorlog. Dit heeft geresulteerd in wederopbouw wijken waarin een ontworpen 'stempel', opgebouwd uit bouwblokken die verschillen in bouwhoogte en typologie, in een orthogonale compositie een aantal keren wordt herhaald. De bouwblokken staan in een open verkaveling in een parkachtige ruimte met bomen. Winkels zijn geconcentreerd in een winkelcentrum; andere voorzieningen, zoals scholen, staan meestal als losse bouwvolumes in het groen. Strokenverkaveling van (middel)hoge woningblokken aan de randen van de wijken horen ook bij het gebiedstype Stempelwijken.

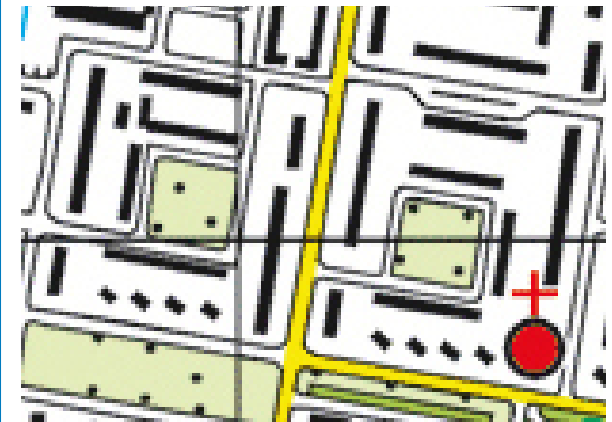
In het algemeen zijn de woningblokken in drie maten onder te verdelen: hoogbouw (galerijflats), middelhoog (portiekflats) en laagbouw (grondgebonden woningen). De hoge en middelhoge woningblokken zijn van alle kanten zichtbaar. Er is in architectuur geen verschil tussen voorkant en achterkant. Een doorlopend landschap van collectieve tuinen en openbare plantsoenen verbindt de gebouwen onderling. De voetpaden zijn belangrijke, informele ontsluitingsroutes. De achtertuinen van grondgebonden woningen zijn vanaf het openbaar gebied vaak goed zichtbaar. Voortuinen dragen bij aan de groene uitstraling van de wijk.

Karakteristiek voor het gevelbeeld binnen het collectieve ideaal is de herhaling van een kleine eenheid (de woning)

tot een groter geheel (de rij of het blok). De collectiviteit van het (middel)hoge woningblok wordt benadrukt door een plat dak met een daklijst. De (middel)hoge woningblokken kennen vaak een anonieme plint met bergingen en garages op de begane grond. Hier is de wisselwerking met de openbare ruimte beperkt, wat leidt tot (gevoelens van) sociale onveiligheid. Een zadeldak met de nok parallel aan de straat geeft uitdrukking aan de collectiviteit van het woningblok met grondgebonden woningen. Oorspronkelijke materialen voor de gevels zijn baksteen, betonnen banden en houten puien of kozijnen.

Veel portiekflats en grondgebonden woningen zijn in de loop van de tijd gerenoveerd. De gevels zijn daarbij aan de buitenzijde voorzien van stucwerk en kunststof kozijnen. Hierdoor is de oorspronkelijke dieptewerking in de gevels sterk verminderd. Op meerdere plekken is inmiddels nieuwbouw gerealiseerd na sloop van de oorspronkelijke bebouwing. Ook is nieuwbouw toegevoegd op onbebouwde (vaak groene) terreinen in de wijk. De na 1990 toegevoegde nieuwbouw in de wijk onderscheidt zich in architectuur doordat meer ruimte is gegeven aan de expressie van de individuele woning.

Tot het gebiedstype Stempelwijk behoren de wijken Wielwijk, Crabbehof, Vogelbuurt en delen van Sterrenburg en de Staart.

Uitsnede plattegrond en luchtfoto

Gebouwen aan beeldbepalend groen

Ritmiek en dieptewerking

Open verkaveling in het groen

Ritmiek en dieptewerking

(middel)hoogbouw aan de randen

Open verkaveling: alle gevels representatief

Bijzondere gebouwen op markante positie

Herhaling van een kleine eenheid (de woning)

Beëindigingen en overgangen

Levendige plint

Nieuwbouw

Materiaal, kleur en detaillering

Gebouwen aan beeldbepalend groen

5.5.2 Criteria Wederopbouw Stempelwijken

In de wijken die bij dit gebiedstype horen, zullen in de toekomst veel verouderde woningen, die in het bezit zijn van een woningcorporatie, worden gerenoveerd of worden vervangen door nieuwbouw. Het doel van welstandszorg in Stempelwijken is om bij alle veranderingen aan de gebouwde omgeving het collectieve ideaal te beschermen, maar wel ruimte te bieden voor meer individuele expressie. Er wordt gestreefd naar een goede aansluiting van gebouwen op het omringende maaiveld om de sociale veiligheid in de openbare ruimte te verbeteren. Een levendige plint is daarbij essentieel. Behoud van het beeldbepalend groen in de wijken is belangrijk voor de kwaliteit van de woonomgeving.

De commissie hanteert bij de welstandstoets naast de vijf basiscriteria de volgende gebiedsgerichte criteria:

Het gebouw in zijn omgeving

- Er is sprake van een open verkaveling met een herkenbaar ensemble van vrijstaande woningblokken in een groene setting of er is sprake van een halfopen verkaveling met rechthoekige bouwvelden. Hoeken tussen de woningblokken zijn open.
- De stedenbouwkundige hiërarchie van de wijk (as, stempel, rand, kern of andere eenheid) bepaalt de architectonische eenheid. Bouwinitiatieven passen binnen deze eenheid.
- De centrale positie van bijzondere gebouwen in de stedenbouwkundige hiërarchie wordt behouden en waar mogelijk versterkt.
- De typologie van de bouwblokken, de erfafscheidingen en de buitenruimte vormen een

samenhangend geheel met een sterke collectieve beeldtaal en beeldbepalende groenstructuur.

- De (orthogonale) verkavelingsrichting van de wijk is leidend voor de richting van nieuwe bouwwerken.
- De eerste dakopbouw op een rij woningen is maatgevend voor de volgende opbouwen.
- Dakopbouwen op daken met een kleine hellingshoek worden in principe alleen aan de achterzijde geplaatst door het dakvlak aan de voorzijde van de woningen te verlengen (de nok te verschuiven).
- De dakopbouw wordt in principe over de gehele breedte van de woning geplaatst.

Het gebouw op zichzelf

- Het woningblok ontstaat door een herhaling van een kleinere eenheid (de woning) tot een groter geheel (het blok).
- Individuele expressie per woning is mogelijk, maar is duidelijk ondergeschikt aan het collectief.
- Bij een open verkaveling krijgen alle gevels een representatieve uitstraling.
- De gevel bestaat uit een ritmische herhaling van elementen, zoals puien, entrees, ramen en balkons met een subtiele plastiek (dieptewerking in het gevelvlak).
- Bij voorzieningen, die op een markante positie in de wijk of 'vrij' in het groen zijn gelegen, is ruimte voor een hoogwaardige, eigentijdse architectuur.

Aanbeveling

- Bouwwerken zijn bij voorkeur natuurinclusief ontworpen, dat wil zeggen dat in het ontwerp maatregelen zijn geïntegreerd om de lokale biodiversiteit te versterken.

Op basis van de Wijkvisie 'Wielwijk sterk en weerbaar' (mei 2007) is in Wielwijk gestart met herstructurering. Voor nieuwbouw in het kader van die herstructurering geldt het Beeldkwaliteitplan Herstructurering Wielwijk (november 2009) als toetsingskader. Dit is een afspraak tussen de gemeente en de woningcorporatie. Voor grotere bouwwerken elders in de wijk gelden de basiscriteria en bovenstaande gebiedsgerichte criteria. Het beeldkwaliteitplan Herstructurering Wielwijk kan worden gedownload via de website:

www.dordrecht.nl/welstandsnota